

Nitel Araştırma Nasıl Yazılır?

Çeviri Editörü

Prof. Dr. Selahattin TURAN

ISBN: 978-625-7501-09-5

Kitabın Orijinal Adı: How to Write Qualitative Research

Kitabın Yazarı: Marcus B. Weaver-Hightower

Kitabın Önceki Yayınevi: Routledge

Redaksiyon

Asos Yayınları

Çeviri Editörü

Prof. Dr. Selahattin TURAN

Kapak

Asos Yayınları

Mizanpaj

Burhan MADEN

Baskı ve Cilt

Tarcan Matbaacılık

İvedik Caddesi No:417/A

Yenimahalle/Ankara

Eposta: tarcanctp@gmail.com

Tel: 0312 3843435

Matbaa Sertifika No: 47663

Birinci Baskı: 2021

ASOS YAYINLARI

Çaydaçıra Mah. Hacı Ömer Bilginoğlu

Cad. No: 67/2-4/ ELAZIĞ

e-posta: asosyayinlari@gmail.com

web: www.asosyayinlari.com

Tel: 0532 643 75 23

Yayınevi Sertifika No: 47901

Yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Bütün bölümler intihal.net benzerlik tespit programından geçirilmiştir.

Bu yayın [BOOKCITES](http://bookcites.com) tarafından indekslenmiştir.

Yazarlar, yazmış oldukları bölümlerin özgünlüğünden sorumludur.

Nitel Araştırma Nasıl Yazılır?

Çeviri Editörü

Prof. Dr. Selahattin TURAN

Çeviri Grubu

Birinci Bölüm: Nitel Araştırma Boyunca Yazmak

Yeşim Özer ÖZKAN - Gaziantep Üniversitesi

İkinci Bölüm: Yapı İle Yazmak

Hamit ÖZEN - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Üçüncü Bölüm: Dilbilgisi Kurallarıyla Yazmak

Murat POLAT - Anadolu Üniversitesi

Dördüncü Bölüm: Revize Etmek, Yazıya/Araştırmaya Ruh Katmaktır

Veysel OKÇU - Siirt Üniversitesi

Beşinci Bölüm: Orada Olduğunuzu Belli Etmek İçin Yazma

Hazel DURU - Bursa Uludağ Üniversitesi

Altıncı Bölüm: Nitel Veriler Üzerine Nasıl Yazılır?

Melis CİN - Lancaster Üniversitesi

Yedinci Bölüm: Geçerli Nitel Bulguların, Sonuç ve Tartışmanın Yazılması

M. Emin TÜRKÖĞLU - Afyon Kocatepe Üniversitesi

Sekizinci Bölüm: Teorik Çerçeve ve Alanyazın Derlemesi Yazımı

Gökhan DEMİRHAN - Uşak Üniversitesi

Dokuzuncu Bölüm: Nitel Yöntemin Yazılması

Eylem ORUÇ - Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Onuncu Bölüm: Görseller Hakkında ve Görsellerle Birlikte Yazma

Serap ÖZBAŞ - İstanbul Gedik Üniversitesi

On Birinci Bölüm: Farklı Türlerde Nitel Araştırma Yazma

Elif AYDOĞDU - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

On İkinci Bölüm: Farklı Metin Türlerini Yazma

Ramazan CANSOY - Karabük Üniversitesi

İçindekiler

Çeviri Grubu	4
<i>Nitel Araştırma Nasıl Yazılır'ın Türkçe Çevirisine Ön Söz .....</i>	15
<i>Nitel Araştırma Nasıl Yazılır'ın Türkçe Baskısına Ön Söz.....</i>	17
Nitel Araştırma Nasıl Yazılır?	19
Giriş.....	21
Bu kitap ne yapmıyor	24
Hakkımda	25
Bu kitabı kullanırken.....	26

BÖLÜM 1

NİTEL ARAŞTIRMA BOYUNCA YAZMAK.....	29
Çalışmanız boyunca yazmak	29
Çalışmayı planlamak ve yönetmek	30
Yazışma	30
Alan notları, mülakat notları, malzeme analiz notları	31
Hatırlatıcı notlar almak	32
Veri analizi	37
Geçerli sonuçlar yazmak	38
Çıkarım ve öneriler geliştirmek	38
Sunum yapmak	39
Nitelce yazım	39
Nitel yazım için beceri geliştirme	42
Özet	43
Tartışma ve etkinlikler	43

1. Güçlü yanlar	43
2. Geliştirilebilecek alanlar	43
3. Kıyaslayın	44

BÖLÜM 2

YAPI İLE YAZMAK.....	45
Nitel yazımda yapı unsurları.....	46
Taslak ve diğer planlama araçları.....	46
Weaver-Hightower tez taslağı	48
Başlıklar	49
Çok önemli bir bölüm: Giriş	55
Tanıtımlar	58
Başlıklar	59
İşaret cümleleri ve geçiş cümleleri.....	62
İddianızı belirtmek: Erken, açıkça ve sık sık.....	67
Çalışmanızın ne hakkında olmadığı (“Sınırlılıklar”)	68
İçerik dipnotları veya son notlar	69
Organize edilmiş bulgular	70
Güçlü son	71
Özet	74
Tartışma ve etkinlikler	75
1. Başlıklar	75
2. Özetleri dönüştürme	75
3. Geçiş ve işaret cümlecikleri.....	76

BÖLÜM 3

DİLBİLGİSİ KURALLARIYLA YAZMAK	77
Cümleler ve bileşenleri	79
Cümlelerdeki işlevler	83
İsim tanımlayıcılar	84
İsim	86
Zamir.....	89
Fiil	91
Zarf	97
Edat.....	99
Bağlaç	102

Ünlem	103
Noktalama işaretleri	105
Virgül	106
Tırnak işaretleri.....	108
Noktalı virgül	110
Kısa çizgiler ve parantezler	112
Özet	113
Tartışma ve etkinlikler	114
1. Soyut isimleri ele alma.....	114
2. Dilbilgisi kullanma alıştırmaları	114
3. Dilbilgisiyle gösterme.....	116

BÖLÜM 4

REVİZE ETMEK, YAZIYA/ARAŞTIRMAYA RUH KATMAKTIR.....	117
Revizyonun seviyeleri ve aşamaları.....	118
Revizyonun önerilen aşamaları.....	120
Etiklerinizi irdeleyin.....	120
Weaver-Hightower'ın nitel revizyon aşamaları kontrol listesi.....	121
Olmak fiillerini etken fill biçiminde tekrardan yazınız.....	123
Alıntılarda dâhil, uzun cümleleri ve paragrafları bölün	125
Edat öbeklerini azaltın.....	130
“ <i>It, this, that ve there</i> ” kullanımlarının revize problemleri	131
Bilgilendirici olmayan sıfatları ve zarfları azaltın.....	132
Jargon kelimeleri arayın ve açıklayın	132
Her geçişi ve işareti irdeleyin	133
Ölü metaforları bulun ve onları yeniden canlandırın veya tamamen gömün	133
Okunabilirlik ve gereklilik için gözden geçirilmiş alıntılar.....	135
Anahtar terimleri tutarlı bir şekilde kullanın ve tuhaf kısaltmalardan kaçının	135
Ses, tempo ve varyasyonu revize edin.....	136
Genellemeleri belirleyin ancak fiilleri belirleyerek değil	138
Dilbilgisi ve yazım denetimini manuel olarak yapın	138
İntihal denetleme programını kullanın.....	139
Numaraları doğru kullandığınıza emin olun	139
Şekilleri ve tabloları numaralandırın, girişteki listeleri güncelleyin.....	139

Kaynakçada ve metinde yer alan kaynakları kontrol edin.....	140
Sayfa düzeni ve kaynak gösterme biçimini iki kez kontrol edin.....	140
Cümle kırpmaya yönelik duygusal çalkantı ve bunun için bir öneri	140
Gözden geçirmek için başkalarından yardım almak.....	141
Beyaz tahta toplantıları.....	141
Akran yazma-okuma grupları.....	142
Akran değerlendirmesi.....	143
Özet	145
Tartışma ve etkinlikler	145
1. Etken fiiller.....	145
2. Aşamalı kontrol etmek.....	145
3. Beyaz tahta toplantıları	145
4. Satır satır.....	145

BÖLÜM 5

ORADA OLDUĞUNUZU BELLİ ETMEK İÇİN YAZMA	147
Gerçeği hissettiren bir dünya inşa etmek	149
Sakıncalı bağlamlarda betimlemeler.....	150
Ayrıntılar, ayrıntılar, ayrıntılar	151
Beş duyuyu birden kullanma.....	157
Süreçleri gözden geçirme	159
Kendinizi ve araştırma üzerindeki etkinizi ortaya çıkarma	160
“Ben” zamirini kullanma!.....	166
Özet	167
Tartışma ve etkinlikler	168
1. Bir yerde olma etkinliği yapma	168
2. Kendinizi yansıtma	169

BÖLÜM 6

NİTEL VERİLER ÜZERİNE NASIL YAZILIR?.....	171
Organizasyon seçenekleri	172
Temalar.....	172
Tipolojiler	174
Kronolojik anlatı	174
Süreçteki adımlar	175
Turlar	176

Skeçler veya vakalar	176
Araştırma soruları ve beklenen okuyucu soruları	177
Kavramsal ve teorik çerçeveler	177
Veri türleri.....	178
Büyüklik veya önem	179
Yaklaşımları birleştirme	180
PAY Modeli	180
Organizasyon	181
Yükü Paylaşmak	184
Alıntılar	186
Doru metni seçebilmek.....	186
Uygunluk.....	186
Sayı	186
Uzunluk	187
Alıntıların sunulması	187
Hakkaniyet ve Kapsam	189
Yorumlama.....	190
PAY modelinin geliştirilmesi	191
Verileri yazarken dikkate alınacak kurallar	193
Dürüst olun.....	193
Sınırnız veridir, gökyüzü değil.....	193
Düşük Çıkarımlı kelimeler kullanın (Carspecken, 1996)	195
Katılımcı merkezli olan.....	196
Üslubunuza dikkat edin.....	197
Muhalif ve çelişkili ifadeleri arayın ve ekleyin.....	198
Dar görüşlü olmayın.....	198
Katılımcılara insanca ve insan olarak atıfta bulunun.....	199
Sayıları ve yarı istatistikleri kullanabilirsiniz (Maxwell, 2010)	200
Özet	201
Şablonlar.....	202
Tartışma ve etkinlikler	202
1. Bir alıntı seçin ve kısaltın.....	202
2. PAY modelini uygulayın	203

BÖLÜM 7

GEÇERLİ NİTEL BULGULARIN, SONUÇ VE TARTIŞMANIN

YAZILMASI.....	205
Bulguları ve sonuçları kavramlaştırmak.....	205
Düzenlemeler için kararlar almak.....	209
Bütünleştirelim mi, ayıralım mı?	209
Bulguların ve sonuçların düzenlenmesi.....	211
Bulgular ve sonuçlar ne kadar uzun olmalı?	211
Bulguları sunmak için esaslar	212
Akıllı seçimler yapın.....	213
Tartışmanızda sonuçlarınızı vurgulayın.....	213
Özel bağlamınıza ve katılımcılar hakkındaki bulgulara odaklanın	214
Kendinize güvenin (Ama doğru biçimde).....	215
Dili etkili kullanarak güven düzeyinizi belirtin (“riskten korunma”) ...	216
Miktar duygusu da verin	218
Karmaşık olayların bütünsel bir görünümünü sunmayın.....	219
Önemli yerleri vurgulamak için meta-yorum kullanın ama gözünüzü katılımcılardan ayırmayın	221
İtirazları önceden tahmin edin ve önleyin.....	223
Sınırlılıkların neden sonuçlarınıza zarar vermediğini açıklayın.....	225
Irkçı, cinsiyetçi, sınıfçı vb. sonuç ve tartışmadan kaçının.....	226
Geçerliliği bulgularınız, sonuç ve tartışmanızla bütünleştirmek	226
Üçgenleme.....	230
Üye (katılımcı) kontrolü.....	232
Özet.....	234
Şablonlar.....	235
Tartışma ve etkinlikler	235
1. Bir tartışma oluşturmak.....	235
2. Bir temayı desteklemek	235

BÖLÜM 8

TEORİK ÇERÇEVE VE ALANYAZIN DERLEMESİ YAZIMI.....	237
Teori denen baş belası nedir?.....	238
Neden alanyazın ve teori kullanınız?	241
Teori ve alanyazın hangi aşamada incelenmelidir?	244
Alanyazın taramasını nereden yapmalıyız?.....	245

Alanyazın derlemesi çalışma içerisinde nerede yer almalı?	247
Ne kadar yazmalıyız?	249
Teorik çerçeve ve alanyazın derlemesi nasıl yazılır?.....	250
Planlama.....	250
Yazmaya devam etmek	252
Yazmaya dair teknik ve ilkeler	254
Kendi teorilerinizi üretmek	265
Özet	267
Şablonlar.....	268
Tartışma ve etkinlikler	269
1. Bir teorinin yapı taşlarını tespit etmek.....	269

BÖLÜM 9

NİTEL YÖNTEMİN YAZILMASI	271
Yöntemin tasarımı	272
Düzen	272
Yöntemin araştırmadaki konumu	272
Yöntemin kapsamı.....	273
Yöntem bölümünde yapılması gerekenler	274
Dürüstlük	274
Yöntem ve yöntembilim	275
Araştırma soruları	276
Katılımcılar ve katılımcılara ulaşma	279
Gözlem	282
Görüşme	283
Yazıya aktarma	285
Belgeler, medya ve malzemeler	286
Veri analizi.....	287
Bilgisayar kullanımı	290
Geçerlilik veya inandırıcılık	291
Güvenirlilik.....	293
Kendinizle ilgili yazın.....	294
Yöntem bölümünü oluşturalım: Makaleler için bir örnek.....	295
Özet	297
Şablonlar.....	297
Tartışma ve etkinlikler	298

1. Araştırma soruları	298
2. Kodların geliştirilmesi.....	298
3. Geçerlilik yöntemlerinden öğrenilenler	299

BÖLÜM 10

GÖRSELLER HAKKINDA VE GÖRSELLERLE BİRLİKTE YAZMA 301

Yapılandırılmış görseller	305
Yazıya aktarmalar	311
Kodlama çizelgesi ve örnekleri	314
Zaman çizelgeleri.....	317
Taksonomik kategori listeleri.....	321
Ekoloji diyagramları.....	322
Prosedürel diyagramlar (Creswell ve Plano Clark, 2010).....	324
Yapılandırılmamış görseller	326
Haritalar	327
Kelime bulutları	329
Fotoğraflar, çizimler ve diğer görsel sanatlar.....	331
Görsel eserlerde yapılması ve yapılmaması gerekenler.....	334
Diğerlerinin görselleri konusunda yazma.....	339
Görsellerde etik	341
Özet	342
Şablonlar.....	342
Tartışma ve etkinlikler	343
1. Bir nesneyi analiz etme.....	343
2. Taslak	345
3. Bir çizelge oluşturma.....	345

BÖLÜM 11

FARKLI TÜRLERDE NİTEL ARAŞTIRMA YAZMA..... 347

Söylem analizi yazma	349
Otoetnografi yazma.....	357
Farklılıkları aydınlatmak	364
Özet	364
Şablonlar.....	365
Tartışma ve etkinlikler	365
1. Gerçek makaleler ile eşleştirin	365

2. Farklı bir yaklaşım deneyin.....	366
-------------------------------------	-----

BÖLÜM 12

FARKLI METİN TÜRLERİNİ YAZMA	367
İki anahtar soru	368
Asıl hedef kitleniz kim?	368
Okuyucular ne bilmek ister?	369
Bazı yaygın nitel metin türleri	370
Dersler kapsamında verilen ödevler	370
Doktora veya yüksek lisans tez önerileri	371
Hibe ve burs önerileri	373
Yüksek lisans ve doktora tezleri	375
Makaleler	377
Monografiler ve ticari kitaplar	380
Konferans bildirileri.....	381
Özet	387
Tartışma ve etkinlikler	387
1. Doğru formatı aramak	387
2. Farklılıkları bulun	387
3. Yayın yapabileceğiniz dergileri inceleyin.....	388
Kaynakça	391
Dizin.....	409
Son Verirken: İyi Nitel Yazma için 10 İlke.....	413

Nitel Araştırma Nasıl Yazılır'ın **Türkçe Çevirisine Ön Söz**

Türkiye'de son çeyrek yüzyılda, yapılan nitel araştırmaların sayı ve oranında önemli bir artış gözlenmektedir. Akademisyen ve araştırmacıların metot ve metodoloji konusunda göreceli olarak iyi olduğu ve araştırma verilerini başarı ile topladıkları söylenebilir. Bununla birlikte öteden beri Türkiye'de yapılan nicel ve nitel araştırmaların *ontolojik*, *epistemolojik* ve *metodolojik* açılardan bazı sorunlarının olduğu gerçeği göz ardı edilemez. Nitel araştırmalarda; felsefi bakışta derinlik, çeşitlilik ve çok yönlülük, anlam üzerine yoğunlaşma, insanı anlayarak derinlemesine çözümlene yapabilmek, araştırmacının kendi kimliğiyle bilginin üretimine anlam katma, teori ve kavram geliştirme ve zengin betimleme ihtiyaçları üzerinde durulması gereken çok önemli hususlardır. Bu yönüyle nitelin, bir metodoloji olarak üstünlüğüne dem vurmasak dahi, nitel araştırmacıların, araştırma sürecinin tamamına daha hakim olmaları gerektiği söylenebilir.

Nitel araştırmalardaki artış, insanı ve sosyal olanın özünü anlamaya dönük çabalar bakımından takdire değerdir. Ancak bu çalışmaların raporlanmasında ve yazımında ciddi sorunlar olduğu dikkat çekmektedir. Başka bir ifade ile bilim dünyasına, anlam derinliği bakımından, önemli katkılar sağlayan nitel araştırmaların yazımı, diğer bütün süreçlerinden daha zor, üstesinden gelinmesi ve ustalaşılması gereken bir husus olarak öne çıkmaktadır. *Nitel Araştırma Nasıl Yazılır* başlığını taşıyan elinizdeki bu kitap, yalnızca nitel çalışmaların yazılması sürecine, yani yazma üzerine, odaklanmaktadır. Kitapta sıklıkta duyacağınız üzere nitel araştırma özü itibariyle yazmaktır. Nitel araştırmalarda yazma, derin bir anlamı keşfetme, anlama, betimleme ve paylaşma

olunca dile hâkimiyet önemli bir ölçüt olmaktadır. Bu yönüyle nitel araştırma yapmak için dile-Türkçeye hâkim olmak gerektiği belirtilebilir.

Nitel Araştırma Nasıl Yazılır isimli bu kitap İngilizceden dilimize çevrilmiştir. Çeviri sürecinde dilsel eş değerliğin yanı sıra anlamsal, kavramsal, deyimsel ve deneyimsel eşdeğerliklerin de sağlanmasına özen gösterilmiştir. Ancak, nitel araştırmalarda da olduğu gibi çevirmenlerin kendi kültürel özgeçmişleri kitabın içeriğine yansımış olabilir. Bu durum bir taraftan zenginlik katarken bir taraftan anlam kaymalarına kaynaklık etmiş olabilir. Bu nedenle okuyucuların kitabı anlamlandırırken içeriği kendi süzgeçlerinden geçirerek Türk kültür ve araştırma geleneği bağlamında düşünceleri önerilir. 'İnsansı' bir etkinlik olarak çeviri sürecinin zorlukları dikkate alınarak sonraki baskılar için önerilerinizi tarafımıza bildirmenizi rica ediyorum. Sizden gelecek yorum ve önerileri, kurumsal iletişim için kullandığım selahattint@uludag.edu.tr elektronik posta adresime göndermenizi veya yayınevine iletmenizi bekliyoruz.

Bu çeviri, alanlarında saygın bir akademisyen grup tarafından yapılmıştır. Büyük emek ve çaba sarf eden bu değerli meslektaşlarıma gönülden teşekkürü bir borç bilirim. Onların samimi çaba ve gayreti olmasaydı, bu zor işi başarmamız mümkün olmayacaktı. Son olarak nitel araştırma için yaptığımız vurguyu kitap için de yapabiliriz. Emek ne kadar yoğun olursa olsun, eser okuyucu ile buluşmadığı takdirde yazarları dışında kimse için bir anlam taşımaz. Kitabın, siz değerli okuyucularıyla buluşmasındaki sürecin bütün aşamalarında desteklerini hissettiğimiz ASOS Yayınları çalışanlarına teşekkürlerimi sunmak isterim.

Prof. Dr. Selahattin Turan

Bursa

Eylül 2021